

Barndomsminnen från Södra Rörum

Bloms torp i S. Rörum på gränsen till Östentorp

Från mitt hem och min barndomsbygd i Södra Rörum har jag många ljusa och vackra minnen. Särskilt går tankarna till den vackra naturen med omväxlande lövskogsklädda höjdsträckningar, rullstensåsar och åkrar dem emellan. Naturen är typisk för bygden norr om Ringsjön. Här har vi vackra bok- och ekskogar, fast den mörka granen allt mer erövrar mark. Min barndoms lekkamrat Anton Nilsson, nu välbeställd lantbrukare i Hagstads by, och jag voro natursvärmare och tillbringade en stor del av barndomstiden med att ströva omkring i skogsmarkerna. För oss var det framför allt två områden, som vi särskilt intresserade oss för: Per Nils' skog och Prästaskogen. Per Nils' skog var en del av en skogbeväxt rullstensås, som från Kvesarumstrakten i böljande västlig riktning drog genom byn. Åsens östra del till vägen S. Rörum—Höör kallades då som nu för Lilla Jären, efter avbrott för åkerland kallas fortsättningen till vägen S. Rörum—Ludvigsborg för Stora Jären eller kort och gott Jären. Här är åter avbrott för åkerland, och så fortsätter åsen mot Bjevrödshället, men denna del bär namnet Jällen. Jären ägdes av flera lantbrukare, men vi talade alltid om Per Nils' skog, därför att vi nog höllo mest till i den delen, som då ägdes av lantbr. Per Nilsson. Om vårarna var här rikligt med blommor. Vi plockade blåsippor, vitsippor, vårlök, lungört och andra vårblommor, i slutet av maj liljekonvaljer.

Vi strövade gärna omkring på Jären, men endast om dagen, när kvällen kom gick vi aldrig dit, ty då kunde vi råka ut för Jällakäringen. Hon höll till både på Jällen och Jären och var en fruktad trollkäring. När mörkret fallit på och natten var inne, härskade hon, och olycklig den som råkade ut för hennes vrede! När det åskade, brukade de äldre säga: "Nu bankar Jällakäringen!" D. v. s. hon bygte (tvättade) och bankade eller klappade sin tvätt med klappeträet. Även brukade folk

säga, när dimman stod över Jällen: "Nu byger Jällakäringen, då blir det regn om tre dagar!"

Den s. k. Prästaskogen sträckte sig från Rörums by till Östentorp. Skogen här bestod till största delen av vacker bok- och ekskog. Här fanns icke så många blommor som i Per Nils' skog, men vi plockade bl. a. skogstjärna och ekorrbär. För ett par år sedan visade Anton Nilsson mig en i Skåne ganska sällsynt växt, som växte på hans utmark mot Store Mosse, det var Myrtiljan, *Narthécium ossifragum*. Där Prästaskogen slutade mot Östentorp låg två av prästgårdens torp: Bloms och Olas. Hade vi Jällakäringen att vara rädda för i Per Nils' skog, så var det värre i Prästaskogen, ty där kunde vi råka ut för Skosnuan. Hon var verksam även om dagen, hon hade många hyss för sig och roade sig med att smått driva med alla, som råkade ut för henne. Bl. a. sökte hon få skogsvandraren att gå vilse, eller slog sig ner i vagnssätet hos körsvennen för att ta hand om tömmarna, köra hästarna svetta, och sedan skrattande försvinna in i skogens gömslen. Hon har även fått skuld för följande. I det förut nämnda Blomska torpet bodde innan familjen Blom en soldat vid namn Moll. En kväll, när han gick mot hemmet från Rörums prästgård, där han utfört sitt dagsverke, mötte han ett likfölje; han såg tydligt kistan vilken stod på metallkedjor mellan två stänger, som buros av flera män, och trots att han var en karsk soldat, blev han rädd, och det är ju inte att undra på. Ett flertal personer har på en närbelägen plats, kallad Mörka böged, gått vilse utan att kunna klara av mot vilket håll de skulle gå eller var deras hem var beläget. Mellan Långarelien och Östentorp finnes ännu en öppen plats med ett stenröse till höger om vägen inne i skogen. Här var i början av 1800-talet en dansbana, en s. k. jordbana, och på stenröset brukade spelmannen sitta. En person från Östentorp har talat om,

att när han sent om kvällarna kom körande med häst och vagn mot hemmet från Bjevröds kvarn med malen säd eller från handelsboden, stannade alltid hästen Lotta, gjorde tvärstopp, när de kommit mitt för platsen för f. d. dansbanan. Men ägaren gick av vagnen, tog hästen vid huvudet och ledde denne förbi platsen, och sedan gick färdan hem utan hinder. Ja, nog hade Skosnuan många hyss för sig, men nu är både hon och Jällakäringen sedan många år borta, vart vet man ej, och ingen talar heller om dem mera.

När vi följde den slingrande vägen genom skogen mot Östentorp och kommit till Långarelien, hade vi på vänster hand två låglandsåkrar, som hörde till prästgårdens jordbruk. Det var Tullemosse och Kiviksmaden. Från Tullemosse minns jag, att i närheten stod en gammal ihålig ek i vilken en ugglefamilj under en lång följd av år höll till. Anton och jag brukade om våarna gå dit och på vederbörligt avstånd stå och se på de små dunkloten till ungar, men inte heller mera.

På Kiviksmaden dikade våren 1859 en man vid namn Nils Andersson. Då kom i diket fram en stor gädda, och hon hade t. o. m. skägg. Dikesgrävaren tog en stor sten och slog efter gäddan i hopp att kunna träffa henne. Men han slog inte rätt, gäddan försvann och han kunde inte finna henne i diket. Dagen efter fick han veta, vad det var för en gädda, han sett i diket, ty då blev han mycket sjuk och svävade mellan liv och död i en hel vecka. Det var en trollgädda, han råkat ut för, och en dylik går det inte att söka fånga eller döda, ty då kommer straffet ofelbart.

En annan plats i Prästaskogen, som vi gärna uppsökte, var Tuahus. Platsen skulle ha fått detta namn emedan en torpare vid namn Tue bott där någon gång i början av 1800-talet. Här vid den lilla Tuahusbäcken hade legat två små torp, så nog hade prästen i Södra Rörum under 1800-talet god hjälp till att sköta sin jord, då han hade fyra torpare till dagsverkare. Då Anton och jag strövade omkring i Tuahus syntes ännu ett par små kullar, som visade var byggnaderna legat, två små källare hade de haft i rullstensåsen intill. Rester efter åkerlyckorna och viltväxande snöbollsbuskar talade om, att här hade bott människor. Ena torpet på Tuahus innehades på 1870-talet av en person vid namn Anders Svensson. En dag, då hustrun satt i vävstolen och vävde, samt dottern satt bredvid och spann, råkade hon att tappa något föremål på golvet. Då det var skumt i rummet, tog hon en s. k. svavelsticka och slog eld på. När den sprakade föll gnistor ner i spånadslinet, som tog eld och strax var elden lös i rummet. Fadern lyckades slita loss vävräcken och räddade den, men huset och inventarierna brann upp. Nybyggnad blev det inte, ej heller bosatte sig fler torpare där. För c:a 30 år sedan fanns i Tuahus en stor gammal ek; en sommardag slog blixten vid ett åskväder ned i eken, och denna splittrades i millioner mindre och större flisor.

För att komma till Tuahus gingo vi över en backe, eller som vi sade lien, på vägen från Rörum mot Häglinge, backen är i våra dagar utgrävd; den kallades för

Järens södra del

Kröckelien, detta därför att i dess närhet en gång i tiden bott två damer, som gått på kryckor. Efter att vi passerat backen, vek vi av åt höger och följde en mindre väg på en låg rullstensås kallad Stubbabacken, och när den slutade, hade vi Tuahus till vänster i skogsmarken.

Under varma sommardagar brukade vi cykla till Kvesarumssjön och bada. Vi hade en bra badplats i Trulstorp kallad Store sund. Då min hustru och jag för fem år sedan besökte platsen, var den delvis beväxt med vass och vattnet var dyigt, så inte var här någon lämplig badplats längre. För några år sedan inköpte en direktör från Malmö en byggnad nära Store sund. Byggnaden har han inrett till en vacker sommarvilla. Men han har dessutom låtit rensa upp i Store sund och även låtit anlägga en badbrygga där, så nu är här en förträfflig badplats igen.

På andra sidan Kvesarum mot Hörshället är en rullstensås, som kallas Labacken. Denna plats var vi även intresserade av, här var nämligen några resta stenar, troligen minnen från järnåldern. De gamle berättade, att det skulle vara en gammal kyrkogård och att här skulle kyrkan i Södra Rörum byggts någon gång på 1100-talet, men se! det gick inte. Materielen som fördes dit om dagen, försvann om nätterna och placerades på nuvarande kyrkoplatsen i Södra Rörum. Detta var ett tecken från högre makter, som man ej fick motsätta sig, och så blev första kyrkan uppförd på av makterna anvisad plats. Då denna kyrka av Rörumsborna på 1800-talet ansågs för liten, revs den, och nuvarande kyrkan uppfördes på platsen, färdig år 1887. Om handlingar från högre myndigheter gick mera långsamt på den tiden, eller om orsaken låg på annat håll, vet jag inte, men då man efter ett oerhört arbete — t. o. m. ta till krut för att spränga bort de gamla kyrkomurarna — äntligen fick den gamla kyrkan riven, kom order från Stockholm, att den gamla kyrkan ej finge rivas. Då saken redan var fullbordad fick den nya uppföras för en dåtida kostnad av 33.000:— riksdaler.

Hilding Thorbert.